

KORAI IDEGENNYELV-ELSAJÁTÍTÁS

Early Foreign Language Learning

Készítette: **Defner Dóra**
Neveléstudomány mesterképzés
levelező tagozat
MATE Kaposvári Campus

Témavezető: Bencéné dr. Fekete Anikó Andrea, egyetemi
docens, MATE Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet,
Gyermeknevelési Tanszék

Kaposvár
2022.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
2. Korai idegennyelv elsajátítással kapcsolatos nézetek	3
2.1. Nyelvelsajátítás és nyelvtanulás	5
3. A kutatás	7
3.1. A kutatás célja	7
3.2. A kutatási kérdések.....	7
3.3. A kutatási módszer	8
3.4. A kutatási eredmények bemutatása	8
3.4.1. A kutatási minta.....	8
3.5. A kutatás eredményei	9
3.5.1. A kérdőívek elemzése.....	9
3.5.1.1. Reflexió az aggodalmakat okozó szempontokra.....	16
3.5.2. Megfigyelések.....	19
3.5.2.1. Angol foglalkozás intézményen kívül.....	20
3.5.2.2. Angol foglalkozás kétnyelvű családi bölcsődében.....	21
3.5.3. Saját foglalkozás	23
4. Összegzés	25
5. Irodalomjegyzék.....	27
6. Mellékletek.....	31

1. Bevezetés

Napjainkban már az élet szinte minden területén jelen van az idegen - elsősorban az angol - nyelv, a társadalmi mobilitás hatására egyre természetesebbé válik használata, szinte alapvető tudásnak számít egy második nyelv ismerete. Mindennek eredményeként a szülőknek egyre nagyobb igénye van rá, hogy a gyermekük is idegen nyelvi ismertekre tegyen szert, hiszen a kisgyermekkor a nyelvelsajátítás kiemelkedő időszaka. A nyelvi kompetenciák javítását, fejlesztését az Európai Unió is egyre inkább támogatja, ma már szinte nincsenek országhatárok, csak nyelvi korlátok, így a téma rendkívül releváns a 21. században, az idegen nyelvek ismerete elengedhetetlenül fontos a jövő generációi számára. Manapság már teljesen más szerepe van az idegennyelv tanulásnak, mint néhány évtizeddel ezelőtt, amikor az elsődleges cél csak az általános műveltség emelése volt, hisz keveseknek adatott meg, hogy a nyelvtudás alkalmazására ténylegesen szükség legyen, s volt, aki úgy gondolta, az idegen nyelv az anyanyelv kárára foglalja el a helyet az emberi agyban (Kovács 2006). Számos szakirodalom foglalkozik a korai idegennyelv elsajátítás hatásaival és kutatnak ebben a témában, az eredmények azonban közel sem tekinthetők egységesnek, emiatt nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy a kora gyermekkorban megkezdett nyelvtanulás hasznos-e, vagy sem. A kritikus periódus elmélet sok vitára ad okot, a 20. században alapjaiban változtatta meg az anyanyelv elsajátításáról kialakult nézeteket (Penfield-Roberts 1959; Lenneberg 1967).

2. Korai idegennyelv elsajátítással kapcsolatos nézetek

Az elmélet szerint a gyermeki fejlődésben van egy kritikus életkor, méghozzá a pubertás kezdete, a kb. tizedik életév, amely életkor fölött a nyelvtanulás nem lehet olyan sikeres, mint ezen életkor előtt, az agyban lejátszódó fiziológiai változások miatt, addig ugyanis inkább nyelvelsajátítás zajlik, azaz akaratlanul teszi magáévá a gyermek, ahogyan az anyanyelvét is. E kor fölött a nyelvtanulás több időt és energiabefektetést igényel (Kovács 2009). A kritikus periódus elmélet megjelenése után számos kutatás kezdődött, hogy kiderüljön, melyik a legideálisabb életkor a nyelvtanulás elkezdéséhez.

A korai idegennyelv elsajátítás mellett szóló érvek egyik leggyakoribb pontja, hogy minél fiatalabb életkorban találkozik egy másik nyelvvel a gyermek, annál könnyebb lesz számára a memorizálás, hiszen a beszédelsajátítás e szenzitív időszakában nagyon fogékonyak az idegen nyelvre is. Az artikulációs bázis még jóval nagyobb, könnyen alakítható, a gyermekek több idegsejtje érzékenyebben reagál a hangokra, idegrendszerük fejlődésben van, így az akcentus kialakulása sokkal inkább elkerülhető, sokkal nagyobb esélyt biztosít az anyanyelv

megközelítő kiejtés elérésére és megtartására (Navracsics 2004). Emellett a korai nyelvtanulás pozitív hatással van az egyén attitűdjére, hiszen ahogy fejlődik a gyermek általános nyelvi tudatossága, kialakul a saját és mások nyelvének létezése és sokszínűsége iránti érzékenysége, az eltérő kultúra megismerése által identitástudata erősödik, s toleráns, extrovertált attitűdű személyiséggé válhat. Amennyiben sikerül felkelteni a lelkesedését a nyelvek iránt, ez a motiváltság fogékonyabbá teheti más idegen nyelv elsajátítására is, elősegíti a gyermek értelmi, érzelmi kiteljesedését, pozitívan hat a kognitív képességekre, kreativitásra (Curtain - Dalberg 2004), ráadásul így hosszabb idő áll rendelkezésére a tapasztalatszerzésre (Erdei 2010).

Mária Montessori (idézi: Hierholcz – Molnár 2014) a legmeghatározóbb szakasznak szintén az első 6 évet tartotta, ez az abszorbeáló lélek időszaka: ebben az érzékeny, fogékony periódusban a gyermek, fejlődése érdekében, ösztönösen szívja magába az ismereteket, befogadja a külvilágot, úgy ahogy érzékeli, kiemelten a kultúrára, szokásokra, az anyanyelvre, illetve a hallott idegen nyelvre.

Mindezzel szemben a pszichológusok és a neveléstudomány egyes területein kutató szakemberek egy része úgy gondolja, káros a korai életszakaszban idegen nyelvet megismertetni a gyermekekkel, hiszen ez megfosztja őket a legfontosabb tevékenységüktől, a szabad játéktól, negatív hatást gyakorolhat az anyanyelvi fejlődésére, sőt akár a gyermek nemzeti identitását is befolyásolhatja a korai idegennyelv tanulás (Pásztor 2019). Páli Judit (1997) szerint „a kétnyelvű gyermekek skizofrén és neurotikus veszélyeztetettsége sokkal nagyobb arányú az idegen nyelvet csak később tanuló gyermekekéhez képest”, ezért szerinte inkább a kiejtése ne legyen tökéletes, minthogy a személyisége sérüljön. Vannak, akik a hatékonyságot kérdőjelezzik meg (Kontráné - Kormos 2004), mások egyszerűen feleslegesnek, siettetésnek, megterhelőnek tartják (Vajda 2002). Kiemelik, hogy egy pedagógus esetlegesen nem megfelelő nyelvtudása, felkészületlensége inkább ártalmas, hiszen az idegen szavak rossz kiejtéssel, a mondatok helytelen grammatikával rögzülhetnek.

Beljajev alapvetően támogatja a korai idegennyelv tanulást, viszont elmélete szerint előfordulhat, hogy ha a gyermek párhuzamosan tanulja a két nyelvet, az káros lehet, mert összekeverheti azokat és ez negatív hatással lehet beszédére, gondolkodására. Ezért azt vallja, akkor érdemes elkezdenie megismerni egy másik nyelvet, ha az anyanyelvében már biztos, ami szerinte 5–6 éves kort jelent (idézi: Babinszky 1983). Vildomec (1963) elmélete viszont, hogy a gyermeknek csak hátránya származik abból, ha akár csak már óvodás korban idegen nyelvvvel ismerkedik, mivel a gyermek fejében a több nyelvi rendszer keveredhet idővel, emiatt beszéde

lelassulhat és bizonytalanná válhat, aminek következtében akár kisebbségi komplexusa is lehet, így véleménye alapján, ha nem muszáj, nem kell a gyermeket „zavarni” az idegen nyelvvel.

Az ellenállás, zavar és tanácstalanság az idegen nyelv iskolás kor előtti elsajátítása kapcsán abból is fakadhat, hogy sokan a napirenden kívüli szakkörjellegű foglalkozásokra asszociálnak, a korosztály tanításában járatlan pedagógusok miatt, valamint az új iránt érzett tartózkodás okán, hisz a jó gyakorlatok nem elég gyakran jelentek meg a szakirodalomban.

2.1. Nyelvelsajátítás és nyelvtanulás

A nyelvelsajátítás és a nyelvtanulás megkülönböztetése megmagyarázhatja a korai programok egyre nagyobb sikerét. A kisgyermekkorai nyelvelsajátítás során a nyelvi szabályoknak a spontán, a nyelv kommunikatív használata során történő természetes beolvadása zajlik, az anyanyelv elsajátításához hasonlóan, érdekes kontextusban. A nyelvtanulás ezzel szemben a nyelv szabályainak kialakítása, formális tanulása, amely tudatos folyamat (Krashen 1981). Korai életkorban szorosabb az összefüggés az anyanyelv és az idegen nyelv között, mint később, hiszen a gyermek az anyanyelv analógiájára sajátítja el azt, ezért ahelyett, hogy kontrasztba állítanánk a kettőt, egységként érdemes tekinteni rá. A kisgyermek tanulása cselekvéshez kötődik, akaratlanul megy végbe, hiszen gondolkodásuk tapasztalat alapú, a másokkal való interakcióban fejlődik, számukra a világ az érzékszervek segítségével megismerhető. Míg a felnőtt azért tanul valamit, hogy meg tudja csinálni, a gyermek azért csinálja, hogy megtanulja (Donaldson 1978). A tanulás speciális módja és tényezője pedig a gyermek számára a játék és a beszéd, s így a nyelvelsajátítás szorosan összefügg a többi tanulással, hiszen ugyanazokat a készségeket használja fel (Bruner 1983).

Akik jól ismernek egy idegen nyelvet, azok jobban tudják az anyanyelvüket is (Garfinkel-Tabor 1991). Ezzel ért egyet Goethe is (idézi: Vigotszkij 1967), hiszen egy idegen nyelv elsajátítása magasabb fokra emeli az anyanyelvi beszédet is, gondolkodásbeli előnyökkel jár, tudatosítja a nyelvi formákat, általánosítja a nyelvi jelenségeket. Tehát nem csupán nem zavarja az anyanyelvi fejlődést, hanem a kettő összhangban halad előre (Krashen 1985).

A korai programok sikerét a folytonosság adhatja - hogy ne vesszen el a belefektetett energia -, a valós elvárások, illetve a pedagógusok képzettsége (Nikolov 2000). Azonban annak tisztázása fontos legfőképp, hogy mi ezeknek a programoknak a célja. A korai kezdés ugyanis nem mennyiségi, hanem minőségi kérdés. Nem a nyelvi fejlesztés a cél, hanem ennél sokkal holisztikusabb, a gyermekek egész személyiségének, gondolkodási, érzelmi, társas készségeinek fejlesztése, s főként a nyelvhez fűződő pozitív attitűd kialakítása, a nyelv

megszerettetése az élmény alapú, játékos foglalkozások által, ezzel megalapozva a későbbi iskolai nyelvtanulást. Az anyanyelv elsajátítása sem zárul le egy bizonyos időpontban, minden életkorban történhetnek változások, új szavak keletkezhetnek vagy mások kikopnak a használatból (Kovács 2009). Egy óvodás kisgyermek is jól beszél már anyanyelvén, de iskolás korban a finomítás, szókincsbővítés, nyelvtani szabályok egyre nehezednek számára is. Ugyanígy van ez az idegen nyelv korai megismerésével.

Kotulak (1997) véleménye szerint az élet első három évében és óvodáskorban fektetik le a gondolkodás, a nyelv, a látás, az attitűdök, a képességek és sok egyéb tulajdonság alapjait, ezért kár lenne nem kihasználni a gyermekek természetes tanulási képességeit a legélénkebb éveikben, amikor a második nyelv elsajátítása ugyanolyan könnyű, mint az elsőé. Ezzel ért egyet Nicholas és Lightbown (2008) is, szerintük hétéves kor után a nyelvelsajátítás már a felnőttkori nyelvelsajátításnak tekinthető. Elképzelésük szerint a 2 és 7 éves kor közötti időszak kritikus a végső nyelvtudás elérésében. Óvodásokon végzett vizsgálatban azt találták (Sıgırtmaç - Özbek 2009), hogy a 4-6 éves török gyerekek szívesen tanulnak idegen nyelvet és a tanult szavakat használják is a mindennapi életükben, meglehetősen kevesbé voltak sikeresek, mint az öt- és hatévesek. Abban egyetértenek, hogy az idegen nyelv tanításának bármilyen módszerének a gyermekeknél beszélgetést kell tartalmaznia (Dryden - Vos 1997), rímeket, dalokat, játékokat, számolást, hogy hallhassák, láthassák, utánozhassák és gyakorolhassák ezeket.

Magyarországon Bán Annamária és Fűrész-Mayernik Melinda is kutatott a kétnyelvű nevelés témakörében, s gyermekeiket is kétnyelvű nevelésben részesítik. Bán Annamária elmélete, hogy ha a szülő ugyanolyan módszerekkel adja át az idegen nyelvet, mint ahogy az anyanyelvet is, akkor teljesen problémamentes, gördülékeny lehet a második nyelv elsajátítása (Bán 2013). Fűrész-Mayernik Melinda (2018) szerint az egyik leglényegesebb szempont, hogy az a személy, aki a gyermekkel foglalkozik, legyen ez akár szülő vagy foglalkozásvezető, a lehető legtöbb érzékszervet bevonja a tanulásba, s hogy különböző tevékenységi formák által történjen az elsajátítás: mozgással, énekkel, zenével, meséléssel. Kiemeli a szemléltető eszköz jelenlétét, mivel ez kelti fel és tartja fenn a gyermek érdeklődését.

3. A kutatás

Annak ellenére, hogy számos kutatási eredmény áll rendelkezésre a témával kapcsolatban, tanulmányom célja eltér az említett tanulmányoktól, hiszen a bölcsődés korosztályra vonatkozóan még nagyon kis számú kutatás érhető el, még nem vizsgálták eléggé ezen a területen a korcsoportot.

Jelen tanulmányomban kvantitatív módszer alkalmazásával szerettem volna felmérni a szülők viszonyulását a korai idegennyelv elsajátításhoz, hogy van-e összefüggés ennek támogatása és a szülők idegennyelv-tudása között.

3.1. A kutatás célja

Az alkalmazott kérdőívvel azt vizsgáltam, hogy a szülők előnyben részesítenének-e az idegennyelv elsajátításra lehetőséget adó bölcsődét az intézményválasztás során. A kutatás második felében megfigyeltem, hogy milyen módszerrel dolgoznak egy kétnyelvű családi bölcsődében, s milyen eljárást alkalmaznak egy szülővel alkalmanként látogatható idegen nyelvű foglalkozáson. Ennek ismeretében végül összeállítottam egy tervezetet, mely mondókák, dalok, mozgással kísért tevékenységek által egy egynyelvű bölcsődében is lehetőség nyílik megismertetni az angol nyelvet a 0-3 éves gyermekekkel, amellet, hogy ezen alkalmakkor a napi tevékenységbe ágyazottan, természetes élethelyzetben is megjelenhet az idegen nyelv.

3.2. A kutatási kérdések

Kutatásom kezdetén az alábbi kutatási kérdéseket fogalmaztam meg a szakirodalmi feltárássra alapozva:

Fontosabbnak tartják-e a nyelvvizsgával rendelkező szülők gyermekük korai idegennyelvi fejlesztését, mint a nyelvtudással nem rendelkezők?

Melyik szülői korosztály részesítené leginkább előnyben az olyan bölcsődét, ahol a kisgyermeknevelő által vezetett idegennyelvű tevékenység is zajlik?

Van-e összefüggés a szülők iskolai végzettsége és aközött hátrányosnak tartják-e a korai idegennyelv elsajátítását?

3.3. A kutatási módszer

Önkitöltős kérdőíves módszer segítségével, viszonylag nagyobb elemszámú vizsgálatra volt lehetőségem, így mind az 5 kaposvári bölcsődében sor kerülhetett rá, s olyan motívumokat is tartalmazhatott, mint a szülők nézetei, véleménye az idegennyelv-elsajátításról, kérdezőbiztosi torzítás nélkül.

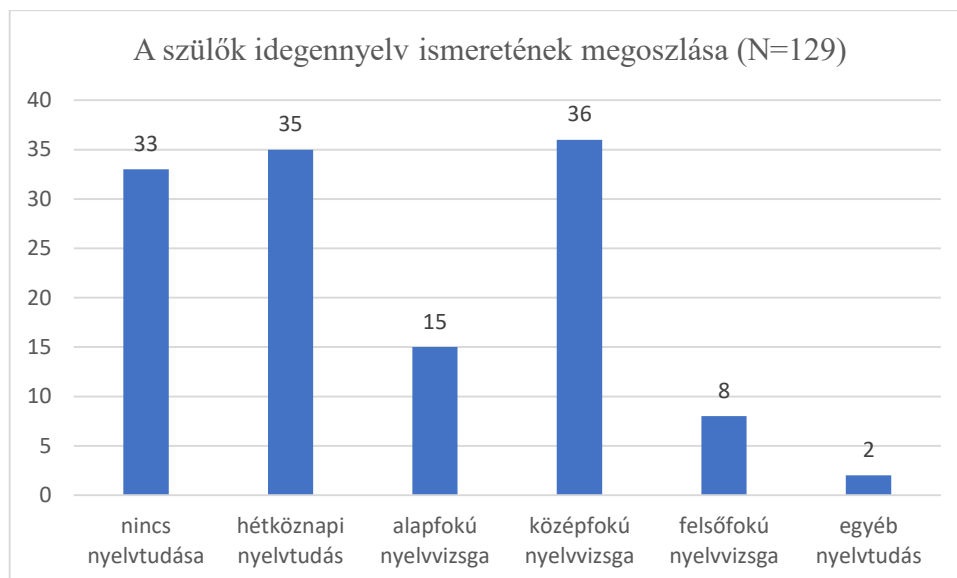
Kaposvár, Somogy megye megyeszékhelye, az ország egyik legdinamikusabban fejlődő települése az utóbbi évtizedekben. A közel 60000 lakosú város oktatását tekintve rendelkezik alapfokú, középfokú és felsőfokú intézményekkel egyaránt. Választásom azért is esett erre a településre, mivel elég nagy ahhoz, hogy több lehetőséget kínáljon a korai nyelvtanulásra, s úgy vélem a város eredményeiből következtethető a többi település helyzete is.

A kutatás során a 210 db papíralapú kiadott kérdőívből, 129 db érkezett vissza, ez 61%-os válaszadási arány. A vizsgálat elvégzéséhez a kérdőívet 2022. szeptember és október között volt lehetőség kitölteni a kaposvári városi bölcsődékbe járó szülőknek, mely 18 kérdést tartalmazott (a kérdőív az 1. számú mellékletben található). A kapott adatokat Microsoft Excel program segítségével elemeztem.

3.4. A kutatási eredmények bemutatása

3.4.1. A kutatási minta

A minta a kérdőívet kitöltő szülők számából tevődik össze, összességében 129 fő válasza volt értékelhető, amely feldolgozásra került. A minta eloszlása szerint 108 édesanya (83,7%), 19 édesapa (14,7%), 1 nagymama (0,8%) és egy nevelőszülő (0,8%) válaszolt, tehát elmondható, hogy az édesanyák felülreprezentáltak. A kitöltők legnagyobb része, 30%-a 31-35 év közötti (39 fő). A kérdőívet kitöltő szülők közel felét azok teszik ki (62 fő, 48,1 %), akik főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkeznek. A minta további jellemzője, hogy 30 fő (23,3%) lakik faluban vagy községben, a kitöltők többi része (99 fő, 76,7%) pedig városban vagy a megyeszékhelyen él, így a városi lakosok felülreprezentáltak. A kitöltők gyermekeinek többsége 2-2,5 éves (42%, 54 fő). A válaszadók 47,2%-a (61 fő) rendelkezik valamilyen, legalább alapfokú nyelvvizsgálattal, minden válaszoló csak egy lehetőséget jelölt meg, ez alapján senki nem rendelkezik egyenél több nyelvvizsgálattal (1. ábra).

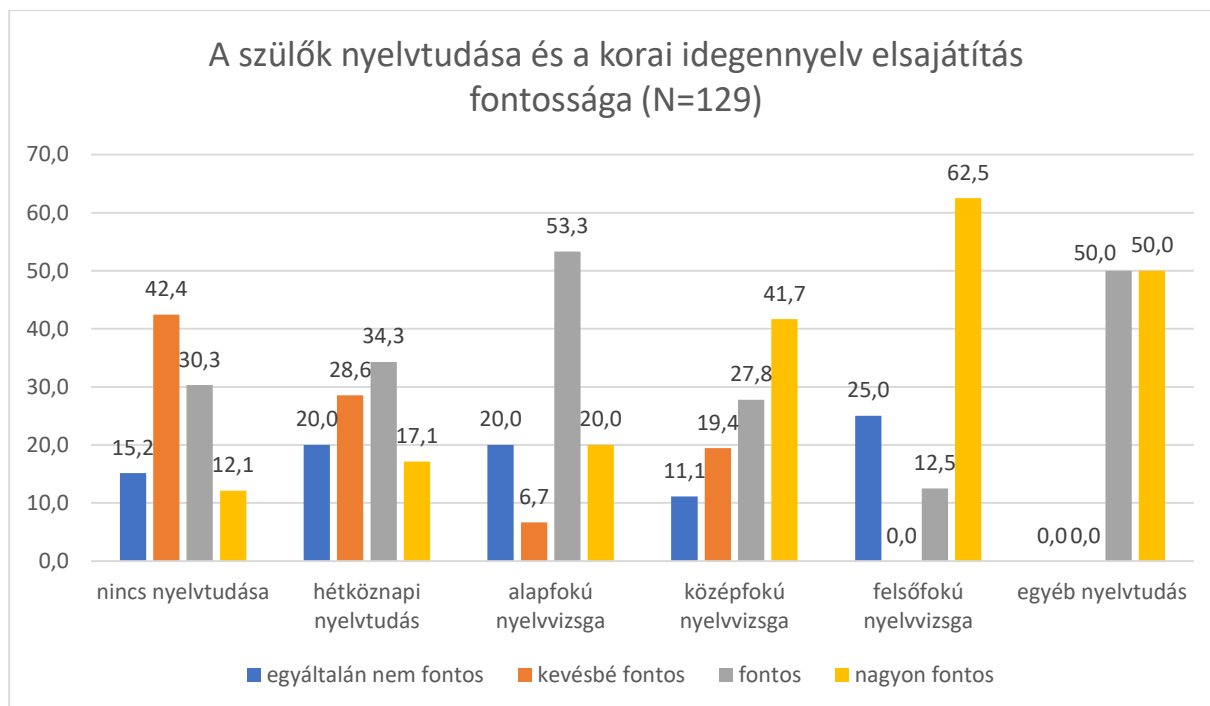
1. ábra A szülők idegennyelv ismeretének megoszlása (N=129)

3.5. A kutatás eredményei

3.5.1. A kérdőívek elemzése

Ebben a fejezetben bemutatom a kérdőíves vizsgálatom (N=129) eredményeit. A kérdőívben – mint ahogyan már említésre került – főként a bölcsődébe járó gyermekek szüleinek korai idegennyelv elsajátításhoz fűződő véleménye, tapasztalataikkal kapcsolatos kérdések kaptak helyet. (A teljes kérdőívet az 1. számú melléklet tartalmazza)

A kérdőív hetedik és kilencedik kérdésénél egy egytől négyig terjedő attitűdskálán kellett értékelniük, mennyire tartják fontosnak a korai idegennyelv elsajátítást és mennyire a felnőttkori nyelvtudást. Az egyest kellett megjelölni, ha szerintük egyáltalán nem fontos, a négyest, ha nagyon fontos. A szülők 57,4 %-a (74 fő) tartja fontosnak a korai idegen nyelv tanulását és 55 szülő (42,6%) véli úgy, hogy nem fontos az idegen nyelv kisgyermekkorban. Ezzel szemben az európaiak 98%-a hasznosnak tartja gyermekei számára az idegen nyelvek elsajátítását (Európai Bizottság, 2012). Ezt a kérdést a vizsgálat során összevetettem, a szülők nyelvtudásával (2. ábra).

2. ábra: A szülők nyelvtudása és a korai idegennyelv elsajátítás fontossága (N=129)

A kitöltők közül 52,7% (68 fő) nem rendelkezik nyelvvizsgával, 61 fő (47,3%) legalább alapfokúval igen. A nyelvtudással egyáltalán nem rendelkezők 42,4%-a (14 fő) véli úgy, hogy fontos vagy nagyon fontos a korai idegen nyelvvel való ismerkedés, 42,4% (14 fő) tartja kevésbé fontosnak, 15,2% (5 fő) számára pedig egyáltalán nem lényeges ez. A nyelvvizsgával nem, de tudással saját bevallása szerint rendelkező csoport, 51,4%-a (18 fő) a korai idegennyelv tanulás mellett van és 17 fő (48,6%) nem tartja fontosnak. Összegezve tehát a nyelvvizsgával nem rendelkezők (68 fő) 47,1%-a szerint fontos vagy nagyon fontos korán megismerni egy második nyelvet. A megkérdezettek 47,3%-a (61 fő) rendelkezik valamilyen, legalább alapfokú nyelvvizsgával. Közülük 72,1% (44 fő) gondolja, úgy, hogy fontos az idegen nyelv ebben a korban, 17 fő (27,9%) szerint azonban kevésbé vagy egyáltalán nem lényeges.

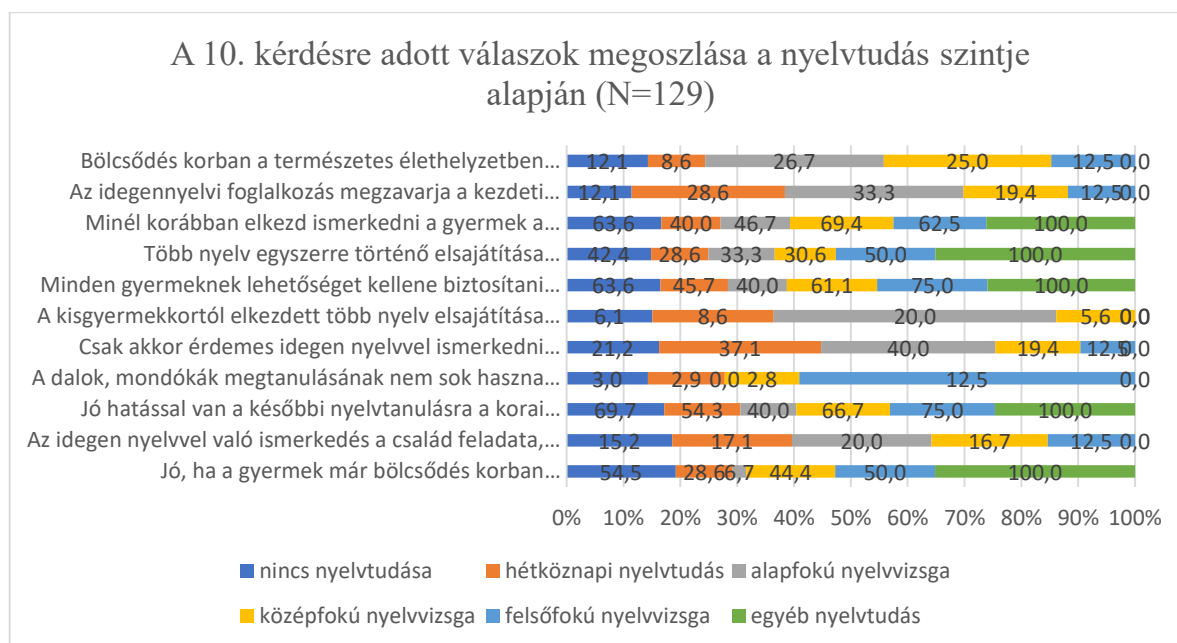
A válaszok alapján elmondható, hogy a nyelvvizsgával rendelkezők nyitottabban állnak a korai idegennyelv elsajátításhoz, fontosabbnak tartják gyermekük más nyelvvel való megismertetését, mint a nyelvvizsgával nem rendelkező szülők, mely kutatásom egyik fő kérdése volt. Lindgren és Muñoz (2013), valamint Bartram (2006), is megfigyelte az összefüggést, hogy a nyelvtudással rendelkező és nyelvet használó szülők jelentős hatással vannak a gyermekük idegennyelvi teljesítményére és az ehhez való hozzáállásukra.

A 8. kérdésben megkértem a szülőket, indokolják meg választásukat. Az adott válaszokból kiderül, a többség úgy véli a korai életszakaszban fogékonyabbak a nyelvekre, előnnyel indul gyermekük később az iskolában, a munkában, a különböző élethelyzetekben. *„Európában mindenhol beszélnek angolul, bárhova utazik az ember”, „ilyenkor alapozza meg a nyelvszeretetet. Idegen nyelv ismerete nélkül a tanulmányai és későbbiekben a munkavállalás is korlátozottak lesznek”, „fontosnak tartom a korai idegennyelv elsajátítást, mivel ebben az életkorban nagyon fogékonyak a gyerekek az új ismeretekre. Olyan a kis agyuk, mint a szivacs”, „korán kezdtem tanulni idegen nyelvet és később könnyebb dolgom volt”. A nem támogatók többségében az anyanyelvi fejlődés elmaradásától tartanak: „egy bölcsődés gyermeknek először magyarul kell megszólalnia és beszélnie. Az idegen nyelv tanulását iskolás korban bőven elég elkezdni”, „fontosnak tartom az idegennyelv tanulást, de ilyen kicsi gyerekek szerintem még ráérnek ezzel. Ebben az életkorban szerintem ennél fontosabb dolgokra kell hangsúlyt fektetni”, „előbb tanuljon meg a saját anyanyelvén, tudja magát szépen kifejezni, majd azután jöhet csak az idegen nyelv”.*

Ugyanakkor a válaszadók 92,2%-a (119 fő) egyetért a felnőttkori nyelvtudás fontosságában, nyelvvizsgabizonyítvány meglététől függetlenül, hiszen a nyelvvizsgával nem rendelkezők közül csupán 8 fő (11,8%), a valamilyen szintű vizsgával rendelkezők közül pedig 2 fő (1,6%) adta az első két válasz, mely szerint nem fontos a nyelvtudás felnőtt korban. Ehhez képest Fojkar és Pižorn (2014) eredményei alapján a szülők 15%-a azt nyilatkozta, hogy nyelvtől függetlenül az idegen nyelvek ismerete egyáltalán nem hasznos.

Bár kutatásomban a skálán nem feltétlenül jelölték fontosnak a korai idegennyelv elsajátítást, a tizedik kérdésnél felsorolt állítások közül 80 fő (62%) gondolta úgy, hogy jó hatással van a későbbi nyelvtanulásra a más nyelvvel való korai ismerkedés, 73 fő (56,6%) szerint pedig minden gyermeknek lehetőséget kellene biztosítani erre, s 74 fő (57,4%) szerint minél korábban elkezdi ismerkedni a gyermek egy második nyelvvel, annál könnyebben és jobban el tudja sajátítani azt. Szintén 80 fő (62%) szerint azonban a dalok és mondókák megtanulásának nem sok haszna van. Azt, hogy jó, ha a gyermek már bölcsődés korban megismerkedhet egy idegen nyelvvel 51 fő (39,5%) választotta, de 21 fő (16,3%) úgy gondolja, az idegen nyelvvel való ismerkedés a család feladata, a bölcsődének ebben nem szükséges szerepet vállalnia. 26,4% (34 fő) szerint csak akkor érdemes idegen nyelvvel ismerkedni kisgyermek korban, ha a család élethelyzete miatt, ennek szerepe van a gyermek életében. Kifejezetten hátrányként jelölte meg 28,7% (37 fő), mivel 10 fő (7,8%) szerint identitásbeli nehézségekhez vezethet a második nyelv elsajátítása, 27 fő (21%) szerint pedig megzavarja a

kezdeti beszédfejlődést. 46 fő (35,7%) szerint ezzel szemben pozitív hatással van az agy fejlődésére, s 21-en (16,3%) támogatják, hogy természetes élethelyzetben hatékony bölcsődés korban a nyelvelsajátítás. Ezen válaszokat szintén összevetettem a szülők nyelvtudásának szintjével melynek eredményeit a következő ábra tartalmazza (3. ábra).

3. ábra A 10. kérdésre adott válaszok megoszlása a nyelvtudás szintje alapján (N=129)

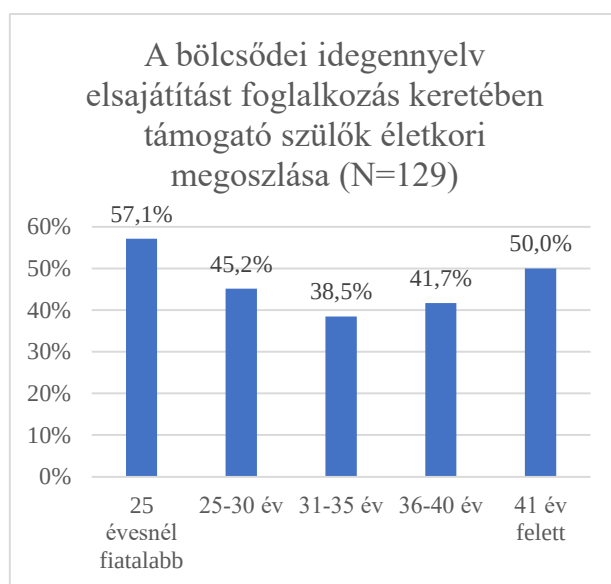
Némely esetekben nagy különbségek mutatkoznak a különböző nyelvtudási szinttel rendelkező szülők között, annak kapcsán mely korai idegennyelv elsajátításhoz kapcsolódó állítással értenek egyet. Míg a nyelvtudással egyáltalán nem rendelkező felnőttek több, mint fele úgy gondolja, jó, ha a gyermek már bölcsődés korban megismerkedhet egy idegen nyelvvizsgálattal (54,5%, 18 fő), addig az alapfokú nyelvvizsgával rendelkezőknek csupán 6,7%-a, azaz 1 fő gondolja így. Az alapfokon beszélők 20%-a (3 fő) szerint identitásbeli nehézségekhez vezethet a korai második nyelvvizsgálattal való ismerkedés, az összes többi szülő között ez csupán 0-8,6%. A középfokú nyelvvizsgával rendelkezők 69,4%-a (25 fő) szerint minél korábban elkezdi ismerkedni az idegennyelvvizsgálattal a gyermek, annál könnyebben el tudja sajátítani azt. A hétköznapi nyelvtudással rendelkezőknek csak 40%-a (14 fő) ért egyet ezzel, ők inkább úgy gondolják, csak akkor érdemes idegen nyelvvizsgát csinálni kisgyermek korban, ha a család élethelyzete miatt, ennek szerepe van a gyermek életében (37,1%, 13 fő). Bár az egyéb nyelvvizsgával csupán 2 fő rendelkezik (szaknyelvi vizsga), köztük teljes az egyetértés a válaszok tekintetében.

Ezen nagyrészt pozitív, támogató válaszok ellenére a 11. kérdésre adott feleletekből kiderül, hogy a kitöltők 83,7%-ának (108 fő) gyermeke nem ismerkedik még idegen nyelvvizsgálattal.

semmilyen formában. 7-7 gyermek szülő által vagy külön szervezett programokon sajátíthatja el, 1 fő a bölcsődét jelölte meg, hatan pedig az egyéb helyzeteket: mesék, dalok által.

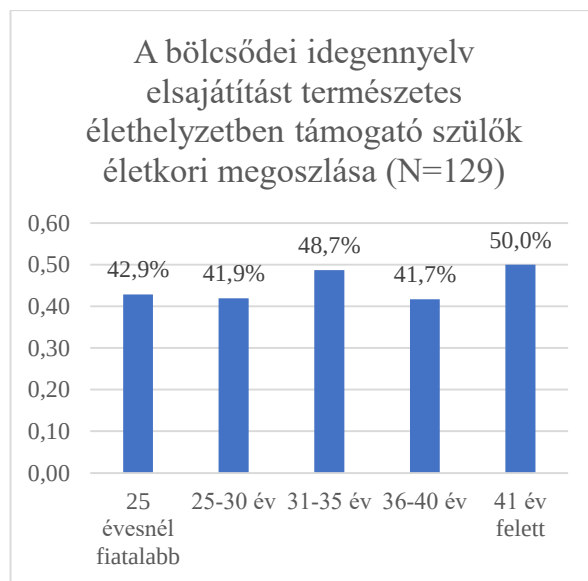
Azok, akik már ismertetik gyermekükkel, átlagosan heti 1-2 órában (73,7%,) teszik azt, egy fő heti 4 órában, egy heti hatban, ketten pedig folyamatosan az egyik szülő által, kétnyelvű családban.

A megkérdezettek 43%-a (56 fő) részesítene előnyben olyan bölcsődét, ahol a kisgyermeknevelő idegen nyelvű foglalkozást is tart, 45%-uk (58 fő) pedig, ha természetes helyzetben ismertetné a nyelvet a gyermekekkel.

4. ábra A bölcsődei idegennyelv elsajátítást foglalkozás keretében támogató szülők életkori megoszlása (N=129)

Az előnyben részesítők életkori megoszlásának aránya meglepő eredményt hozott. Várakozással ellentétben, nem a 25-30 év közöttiek közül került ki a legnagyobb arányú támogató, hanem a legfiatalabb és a legidősebb korcsoportból (4. ábra).

5. ábra A bölcsődei idegennyelv elsajátítást természetes élethelyzetben támogató szülők életkori megoszlása (N=129)

A természetes élethelyzetben bölcsődében idegennyelv elsajátítást támogatók közül szinte mindegyik korosztályból ugyanolyan arányú volt az igen választ adók aránya, azaz a megkérdezettek 42-50%-a, bármilyen korú is volt a kitöltő, támogatná a bölcsődében zajló idegennyelv elsajátítást (5. ábra).

Premrl (2012) kutatásából kiderül a szülők 43%-a jártná gyermekét korai idegennyelv elsajátítási programba, ha az az óvodai, illetve iskolai program része lenne vagy ingyenes.

Arra a kérdésre, hogy milyen nyelvet választanának, 94 db válasz érkezett, ennek 78%-a (73 fő) az angol volt, emellett megjelent a német 16 főnél (17%), a francia 2 főnél (2,1%) és 1-1 esetben a spanyol, az olasz és a kínai. Ez alátámasztja Sapriati, Silvhiany és Mirizon (2021) kutatását, melyben a családok szintén az angol nyelv elsajátítását tartják a legfontosabbnak, hiszen ez egy nemzetközi nyelv, amit a világ minden táján rengetegen beszélnek, így úgy gondolják, gyermekük nem fog nehézségbe ütközni bárhol is éljen később, kapcsolatba tud lépni másokkal.

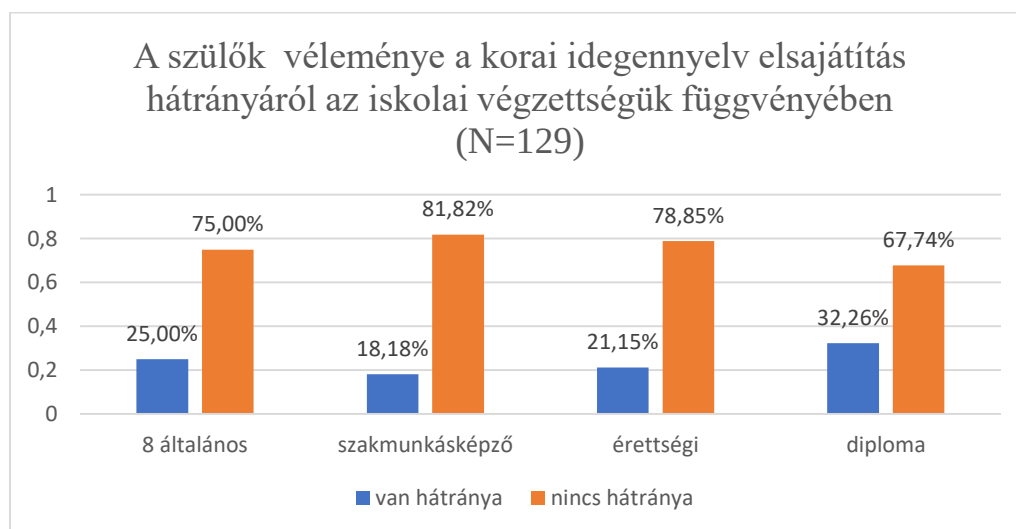
Fojkar és Pižorn (2014) kutatásában is az angolt tartják a leghasznosabb nyelvnek (66%), ezt követi a német (14%) és az olasz (5%), annak ellenére, hogy Olaszország és Ausztria Szlovénia szomszédos országai.

Az ideális óraszámot a legtöbben heti több alkalomban jelölték meg, a 93 főből 36 főt (38,7%) jelent ez, 36,6%-uk (34 fő) heti 1 órát szánna rá, 24,7%-uk (23 fő) pedig akár napi 1 órát is. Ehhez mindenképp szükség lenne arra is, hogy a gyermekek ne csak a bölcsődében hallják az adott nyelvet, hanem otthon a szülővel is játszanak az adott nyelven. Premrl (2012)

kutatásában a szülők választása a hetente kétszer 35 percre esett, a gyerekek rövidebb figyelemkoncentrációja miatt.

Az utolsó kérdések arra vonatkoztak, a szülők véleménye szerint lehet-e bármiféle hátránya, ha egy gyermek a korai életszakaszban ismerkedik idegen nyelvvel. Itt született a legnagyobb egyetértés, hiszen 95 fő (73,6%) szerint semmiféle hátrányuk nem származhat ebből. Ami meglepő, hiszen a 8. kérdésben adott indoklások szerint, tartanak a nyelvek keverésétől, az anyanyelvi fejlődés lelassulásától, a túl sok tehertől gyermekük számára.

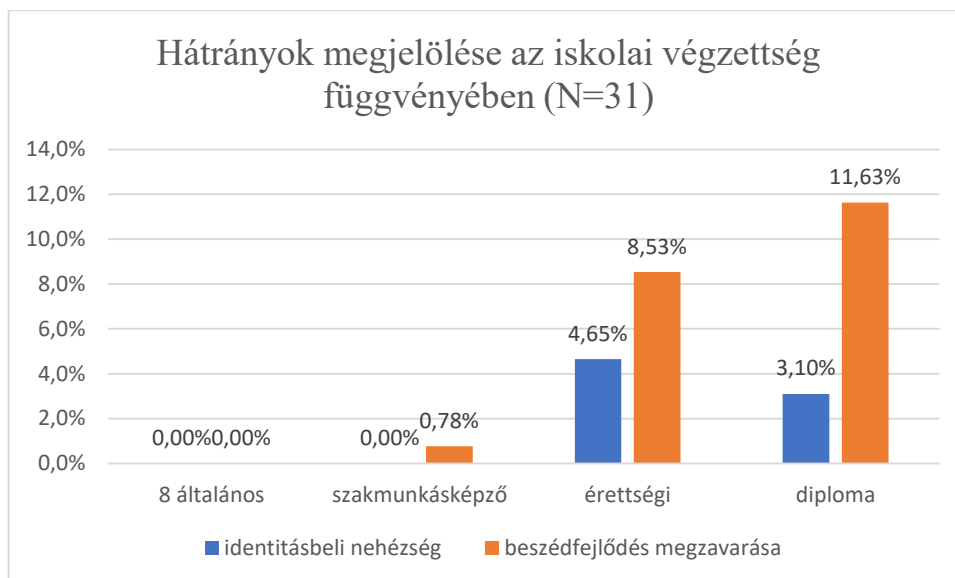
Ezen kérdés eredményeit összevetettem a szülők iskolai végzettségével, hogy megvizsgáljam, van-e összefüggés a végzettség és a hátrányoktól való félelem között. 34 fő (26,4%) szerint van hátránya, ebből 1 főnek (2,9%) 8 általános végzettsége volt, 2-nek (5,9%) szakmunkás végzettsége, 11-nek (32,4%) érettségije, 20 főnek (58,8%) diplomája (6. ábra).

6. ábra A szülők véleménye a korai idegennyelv elsajátítás hátrányáról az iskolai végzettségük függvényében (N=129)

Ezen válaszok alapján nincs egyértelmű összefüggés a végzettség és a hátrányról vélekedés között, hiszen mindegyik csoportban hasonló arányban, a megkérdezettek 18-32%-a ítéli csak úgy, hogy van árnyoldala a korai idegennyelvvel való ismerkedésnek. A legkisebb mértékben tehát a szakmunkásképzőt (18,2%, 2 fő) végzettek tartanak ettől, legtöbben pedig a főiskolai vagy egyetemi diplomával (32,26%, 20 fő) rendelkezők közül.

Azonban, ha megnézzük a korábbi, 10. kérdésben szereplő válaszokat, a két egyértelmű hátrány, mint, hogy identitásbeli nehézségekhez vezethet a második nyelv elsajátítása és hogy megzavarja a kezdeti beszédfejlődést, az eredmény más képet mutat (7. ábra).

7. ábra Hátrányok megjelölése az iskolai végzettség függvényében (N=31)

Az általános iskolát végzettek közül senki nem jelölte meg ezt a két lehetőséget, a szakmunkás végzettséggel rendelkezőkből pedig csupán egy fő. 13 érettségit tett szülő és 17 diplomával rendelkező jelölte meg legalább az egyik hátrányt válaszként (7. ábra).

Két esetben kértem a válaszadókat arra, hogy osszák meg velem a megjegyzéseiket, véleményüket a korai idegennyelv elsajátításának fontossága és annak hátrányai kapcsán. A sok pozitív megnyilvánulás mellett, például miszerint: „Ilyenkor alapozza meg a nyelvszeretetet. Idegen nyelv ismerete nélkül a tanulmányai és későbbiekben a munkavállalás is korlátozottak lesznek.”, „kisebb korban sokkal fontosabb elkezdni a nyelvtanulást, mert fogékonyabban tanulnak, sajátítanak el bármit”, „véleményem szerint fontos lenne, hogy a kisgyermek minél előbb kezdjen el egy idegen nyelvet, hiszen annál könnyebben fogja megtanulni játékosan, illetve serkenti az agyi kapacitását is. Pozitív dolognak tartanám, ha a bölcsődékben is elindulna ez a módszer.”, „ilyen korban a gyerekeknek játék a tanulás, ilyenkor a legfogékonyabb az agyuk a nyelvtanulására, ahogyan az anyanyelvüket is tanulják”, több negatív, elutasító válasz is született. A következőkben a leggyakoribb ilyen megjegyzésekre szeretnék reflektálni a szakirodalmak és a kutatási eredmények alapján.

3.5.1.1. Reflexió az aggodalmakat okozó szempontokra

„az anyanyelv fejlődését negatívan befolyásolja”

A leggyakoribb válasz arra irányult, hogy a gyermek először a saját nyelvét tanulja meg, máskülönben az anyanyelvi fejlődését hátráltatja, sok szülő emiatt bizonytalan. Lényeges kiemelni, a beszéd megindulása az egynyelvű gyermekek esetében is változatos időpontokat

mutat, minden gyermek más, s más képességekkel rendelkezik. A logopédusok általában a 3 éves kort jelölik meg, hogy amennyiben ép beszédszervekkel, látással és hallással addig nem indul el a verbális kommunikáció, érdemes szakembert felkeresni. Nemenként is eltérő a beszéd átlagos megindulásának időpontja, míg lányoknál általában 2 éves korban jelennek meg az első szavak, addig a fiúknál 2,5 éves kor után is jellemző. Ennek köszönhetően a beszéd fejlődése is nagy differenciát mutathat, hiszen az idegrendszernek kellően fejlettnnek kell lennie a beszédtanuláshoz. Igaz, hogy előfordul a két különböző nyelvet beszélő szülők esetén, hogy késik a gyermekük beszédfejlődése, akár fél-egy évet is, de ebben az esetben a gyermeket mind a két nyelv oldaláról közel ugyanannyi hatás éri, ellentétben azokkal az egynyelvű gyerekekkel, akik csak az intézményben vagy alkalmasszerűen találkoznak a második nyelvvel. A kutatások pedig nem erősítik meg, hogy a született kétnyelvűek között többen küzdenének nyelvi nehézséggel, mint az egynyelvűek (Petitto - Holowka 2002). A szülők azt is gondolhatják, hogy a gyermek kevesebb szót használ adott nyelven, mint a vele egyidős társai, de valójában ezen gyermekek szókincse a két nyelv szavaiból tevődik össze, amit, ha összeadnak, eltűnik a különbség (Marchman – Fernald - Hurtado 2010).

Steinlen, Neils, Piske és Trumpp (2010) kutatásának eredményei is ezt támasztják alá. Óvodásokon végzett tesztjükben vizsgálták, hogy a német gyerekek anyanyelvi készségére milyen hatással van, ha angol kéttannyelvű óvodába járnak. Eredményeik szerint a gyerekek átlagos és átlagon felüli értékeket mutattak, sőt a longitudinális vizsgálat szerint, minél régebb óta ismerkedett az idegen nyelvvel a gyermek, annál jobb eredményeket kapott anyanyelvén, életkoruknak megfelelő normák felett voltak. Bournot-Trites és Tellowitz (2002) is arra a következtetésre jutott, hogy az általános eredmény minden esetben pozitív: a gyerekek jobb metanyelvi tudással rendelkeznek, ami pozitív hatással van az anyanyelvükre és hosszú távon nem maradnak le egynyelvű társaiktól.

Dr. King és Dr. Mackey *The Bilingual Edge* (2007) című könyve szerint az egyik leggyakoribb tévhit a korai nyelvtanulással kapcsolatban az, hogy az nyelvi késést eredményez. A gyermekek 8 és 16 hónapos kor között kezdenek el beszélni, és nincs tudományos bizonyíték arra, hogy több nyelv hallása késedelemhez vagy rendellenességekhez vezetne a nyelvtanulásban. A kétnyelvűek és az egynyelvűek átlagosan körülbelül ugyanabban az időben lépnek be az egy- és a kétszavas szakaszba.

„(...) keverni fogja a két nyelvet”

Az előbbiekhöz kapcsolódóan, a szülők másik félelme a félnyelvűség kialakulása, azaz tartanak attól, hogy egyik nyelvet sem tudja igazán elsajátítani gyermekük, keverve használja a kettőt. A gyermek az anyanyelvét hallja otthon és az intézményben is, kivéve a nyelvi foglalkozásokon. Mivel kevesebbet hallja a második nyelvet, ezért a félnyelvűség kialakulása egyáltalán nem valószínű, mindenképp anyanyelve lesz a domináns nyelv. A gyermekek számára ebben a korban teljesen természetes, hogy egy dologhoz több jelentés is kapcsolódhat. A pedagógus az idegennyelvű foglalkozások során alkalmazhat kódváltást, azaz először elmondja a mondatot, kérést célnyelven, majd, ha a gyermek nem érti, megismétli a mondatot magyarul is. *Pl: Please, sit down! Kérlek, ülj le!* Kétnyelvű bölcsődében ezt megteheti a másik, magyarul beszélő pedagógus is helyette.

Orhan és Nurgül Kocaman (2012) kutatásában résztvevő pedagógusok is kiemelik, hogy nincs negatív hatása a két nyelvvel való ismerkedésnek, azonban az anyanyelvet nem szabad elhanyagolni, kellő figyelmet kell fordítani erre is.

„nem kell semmit rájuk erőltetni, előbb legyen gyönyörű gyerekkoruk”

A korai idegennyelv elsajátítási módszerek lényegi pontja, hogy semmi nincs erőltetve, tanulás helyett fejlesztésről beszélünk, kizárólag cselekvésbe ágyazottan történik az ismeretátadás, természetesen nem frontális oktatás zajlik, soha nincs számonkérés. A gyermek eldöntheti, hogy bekapcsolódik-e az idegen nyelvű tevékenységbe, ahogy a bölcsődében egyébként is egész nap szabad játéktevékenység van biztosítva. Mindig olyan tevékenységeket folytatnak, melyet a gyerekek magyar nyelven is szívesen, örömmel végeznek. Az idegennyelv-elsajátítás, akár az anyanyelvé, az első években észrevétlenül valósul meg, anélkül, hogy megterhelné a gyermeket. Az életkori sajátosságokhoz alkalmazkodva az idegen nyelvet a gyermek játékos tevékenységeibe illesztik. Ezek leginkább mozgásos tevékenységek vagy ritmusos mondókák, dalok, amelyeket szívesen hallgatnak és énekelnek. Ebben az életkorban az idegen nyelv megszerettetése és a passzív szókincs kialakítása az első, ami majd a későbbi iskolai oktatás alapjául szolgálhat. A felnőtt állandóan gesztusokkal és testbeszéddel kíséri a szituációkat, eleinte csak a hangzás sejteti a mondanivalót, a gyerekek a helyzetből értik meg, miről van szó, ugyanúgy, mint az anyanyelv tanulási folyamatában. A korai életszakaszban a nyelvtanulás szituációhoz kötött, utánzásra alapul, a gyermeket kíváncsisága motiválja az reprodukcióra. Állandó a dalok, versek, kérések, egyszerű mondatok következetes ismétlése a pedagógus által, hiszen a gyermek a nyelvet csupán szóbeli úton tanulja.

Ahogy Nemes és Nagy (2018) kutatásában írja, a nyelvelsajátítás során a sok ismétlés és a gyakorlás a fontos, hogy meg merjen szólalni a gyermek, nem pedig a korrekció, hogy mindent hibátlanul használjon.

Howatt (1984) is az ismétlés szükségességét emeli ki, melyeket mindig kísérjenek magyarázó képi ábrázolások, fontos a hanglejtés, a hozzájuk kapcsolt gesztusok és cselekvések.

„játszania kell a bölcsődés gyerekeknek, nem tanulni”

Az előbb bemutatottakat folytatva, ehhez kapcsolódik a szinte mindenki által ismert Vekerdy (2011) vélemény, mely szerint egy öt évesnek nem angolul kell tanulni, hanem szaladgálni a friss levegőn, koszosnak lenni, és csúszni-mászni. Pontosan emiatt zajlik a nyelvvel való ismerkedés játékos formában, ebben a korban, nem tudatosan, hanem úgy, hogy szinte szívják magukba az idegen nyelvi formulákat és nyelvtani sajátosságokat a gyermekek. A nyelvelsajátítás fő terepe a játéktevékenység (Kosharna 2013), melynek alapja az érzelmi biztonság. A játék fejleszti a gyermek mozgását, gondolkodását, figyelemkoncentrációját, a helyzetfelismerési-, és döntési képességét, az érzelmi hatások következtében az erkölcsi jellemvonások kialakulását, a felelősségérzetet, az önuralmat, a kitartást, az értelmi képességeit, kreativitását. A játékot kísérő érzelmek közlési vágyat ébresztenek, fokozódik a gyermek beszédkedve. A gyermekek a két nyelvet párhuzamosan, gyakorlatilag egy időben tanulják, nem érzik, hogy tanulnak, mert játszanak és közben a célnyelvet használják.

Orhan és Nurgül Kocaman (2012) kutatásában a pedagógusok is az audiovizuális és játékalapú tevékenységeket emelik ki az óvodáskorú gyermekek számára is, képek segítségével, a másikkal szerint pedig olyan programot kéne kialakítani, ami a valós élethelyzeteken alapul, hiszen „a nyelveket úgy tanuljuk meg, ha megéljük őket”.

Nemes és Nagy (2018) kutatásában a pedagógusok is a nyelvi foglalkozásokon alkalmazott szemléltetőeszközök, az audiovizuális és auditív kellékek fontosságát említik. Ezen eszközök segítik az új szavak, kifejezések megjegyzését az asszociációk kialakulását, főként, ha a gyermek a kezébe is veheti, kipróbálhatja őket.

3.5.2. Megfigyelések

Napjainkban egyre több olyan település és intézmény található – az óvodák mellett már bölcsődék, mini bölcsődék, családi bölcsődék is - ahol jelen van valamilyen idegen nyelv.

Óvodapedagógus képzésben már néhány éve jellemző, hogy felsőfokú intézmény a hallgatókat felkészíti a 3-6 évesek idegennyelv-tanítására, azonban a kisgyermeknevelők között ez még nem elérhető.

Viszont nem csak intézményi keretek között van lehetőségük a legkisebbeknek idegen nyelvet elsajátítani, s a családon belüli nyelvtanítás mellett, vannak kifejezetten erre a célra kialakított nyelviskolák, üzleti vállalkozások, amelyek a koragyermekkori idegennyelv elsajátításra specializálódtak (pl. *Helen Doron Early English*) és akár a hét több napján lehetősége van a szülőnek elvinni gyermekét ezen helyekre néhány hónapos kortól (Morvai - Poór 2006).

E két formát hasonlítottam össze megfigyeléseimben (a megfigyelési szempontokat a 2. számú melléklet tartalmazza).

3.5.2.1. Angol foglalkozás intézményen kívül

A heti egy körülbelül 45 perces foglalkozáson (Picurka angol 1-3 éves gyermekek számára) ezúttal 3 gyermek jelent meg édesanyjával. Mindegyikük több hónapja látogatja az órákat, a jelenlevők mind betöltötték második életévüket. A foglalkozásvezető bár magyar anyanyelvű, kiejtése tiszta, jól érthető volt, mimikája összhangban volt a történésekkel, gesztusokkal kísért a dalokat, mondókákat, a gyermekekkel igyekezett kapcsolatot kialakítani, felkelteni figyelmüket és érdeklődésüket.

A fejlesztést tartó hölgy angol nyelven köszöntötte őket, ezek gitárt vett elő, úgy énekelt a *Hello to you* dalt. Egész idő alatt idegen nyelven kommunikált velük, kéréseit is így tette fel nekik, azonban szükség esetén, - elsősorban a gyermekek épségének megőrzése érdekében - megszólal magyar nyelven is. Motiválta őket, hogy válaszoljanak a kicsik a köszöntésre, de nem tették, így továbbhaladt. Ágyban fekvő babát vett elő, először beszélgetni kezdett róla, majd mindenki egy kis csengőt kapott, hogy felébresszék, énekelve hozzá az *Are you sleeping* dalt. Ezt követően a baba egyes testrészeit érinthették meg, ha szerették volna. Miután az egyik kislány értette, hogy az orrát kell megkeresni, megmutatta, így már bátran csatlakoztak a többiek is. A dalokba, mondókákba az anyukák mind bekapcsolódtak, a foglalkozásvezetővel együtt énekeltek. Néhányan többször megszólították gyermeküket angolul, ha figyelmeztetni akarták őket vagy kértek tőlük valamit. Elmondták, hogy otthon is sokszor énekelnek napközben, mesét nézhetnek angol nyelven. Vonatozás következett, ehhez is csengethettek, több mozgásos mondóka következett.

A gyermekek számára már ismerősek voltak a dalok, s a hozzájuk kapcsolódó mozdulatok, játékok, így szívesen kapcsolódtak be. Az egyik kislány néhány szót is ejtett: yes, up, down – hozzákötve bólogatást, leguggolt majd felállt. Ő már nagyon várta, hogy következzen az esernyős labdapattogtatás, így a foglalkozás vezetője elő is vette. A *Popcorn* dalt énekelte közben, majd a széthullott labdákat együtt össze is szedték, ehhez is angolul hangzott el a kérés, majd a *Clean up* dal is.

Kis kendők használatával bújócskát játszottak, a gyermekek élvezték, hogy kukucskálhatnak (*Peek a boo* mondóka). A foglalkozás végén egy mystery box került elő, mely állatokat rejtett (megnevezték őket, utánózták a hangjukat, dalokat fűztek némelyikhez). Végezetül mindenki választhatott egy hangszert, amellyel a búcsúdalt énekeltek, s további szabad játék következett.

Megfigyelésemből arra a következtetésre jutottam, hogy az effajta foglalkozás előnye volt a „feladatok” milyensége. Valóban játék zajlott közben, énekeltek, táncoltak, tornáztak, nem volt számonkérés, sem kötelező csatlakozás. Előkerült baba, labdák, csövek, esernyő, hangszerek is. A szülők számára a kezdetekkor egy alap csomagot ajánlanak angol nyelvű mesekönyvekkel, dalokkal, hiszen ebben az esetben elengedhetetlen, hogy a gyermekkel otthon is gyakorolják a nyelvet, hogy hallja a dalokat gyakrabban, ne csak hetente 45 percet. Már csak amiatt sem, mivel a bölcsődés korosztály figyelme ennyi időre nehezen köthető le, ez jól látszott megfigyelésem alatt is, hisz míg az óra első felében lelkesen mozogtak, csatlakoztak, a vége felé közeledve már mással kezdtek játszani, összevitatkoztak egymással, elvonultak, nehezen voltak bevonhatók, ami természetes ilyen korú gyermekek esetén, csak az édesanyák lelkesedése volt töretlen.

3.5.2.2. Angol foglalkozás kétnyelvű családi bölcsődében

A kétnyelvű családi bölcsődében az élet két nyelven folyik, egyszerre van jelen a csoportszobában a magyar és a célnyelvi pedagógus, párhuzamosan hallják a két nyelvet a gyermekek az étkezések, tevékenységek, játék közben, de még az udvaron is.

3 kisgyermeknevelő foglalkozik a 8 gyermekkel (a megfigyelés napján 5 fő volt jelen, ebből 4 gyermek 2 éves múlt, egy pedig 7 hónapos volt), a nevelők közül egy fő angol anyanyelvű, a másik két kisgyermeknevelő középszinten beszélni a nyelvet. Az angol nyelvű hölgy heti háromszor látogatja a csoportot délelőttönként. Ő kizárólag angolul beszél a gyermekekhez és munkatársaihoz is (de tud magyar nyelven is, így érti a gyermekek beszédét). Az angolul és a magyarul nevelő pedagógus egymás munkáját kölcsönösen támogatja, segíti.

A gyermekek láthatóan természetesnek veszik, hogy ő más nyelven beszél, figyelnek rá, nagy százalékban megértik, de általában magyar nyelven válaszolnak neki is. Ő kevésbé játszott a mimikájával, gesztusaival a gyermekek figyelmének felkeltése érdekében.

Nagy előnynek gondolom, hogy ebben az intézményben természetes élethelyzetben is ismerkedhetnek a nyelvvel a kicsik, ugyanakkor a foglalkozás, sokkal kevésbé volt játékos és szabadon választható itt.

Reggeli után magyar nyelvű foglalkozás zajlott, majd a tízórai követően kezdődött is az angol nyelvű foglalkozás. A gyermekeket a szőnyegre hívták, mindenkit bevontak, a hét hónapos kislány is csatlakozott az egyik kisgyermeknevelő ölében, ő segített neki, hogy be tudjon kapcsolódni a játékba, válaszolt helyette a feltett kérdésekre. Tudták mi fog történni, megszokták ennek folyamatát. Mivel aznap éppen mackó napot tartottak, ezért oda kellett hozniuk játékukat is magukkal és leülni a kikészített párnákra. A foglalkozás eleje játékosabb volt, a dalhoz mozdulatokat társítottak a macikkal együtt, azonban az angol nyelvű zene felvételtől ment, csak néha kísérték énekkel is. A macin keresztül próbálta megismertetni velük a kisgyermeknevelő a testrészeket, melyek megmutatását a gyermekek utánozták is. Ezt követően a kisgyermeknevelő könyvet vett elő, melyben 1-1 állat és hozzá kapcsolódó szín volt. Ezt többször elismételte a felnőtt és minden gyermektől kérte, ismétlje utána a két angol szót (pl. brown bear), ha nagyon helytelenül ejtette, ismétlést is kért. Ha a gyermek teljesen elzárkózott a beszédétől, továbblépett a pedagógus, de a következő állatnál újra próbálta bevonni. Újabb mozdulatokkal kísért dal következett, majd végül mindenki lepihent egy párnára és nyugtató, altató, öszköszöntő angol dalok szóltak felvételtől. Ennek végeztével mehetett mindenki szabadon rajzolni, játszani. A tevékenység körülbelül 15 percen át zajlott. A kisgyermeknevelő szemléltetőeszközzel nem készült a könyvön kívül, ezt azonban nem vehették a kezükbe a gyermekek. A foglalkozást türelmesen végig csinálták a gyermekek, nem próbáltak más játékba kezdeni, figyeltek a kisgyermeknevelők kéréseire, láthatóan nem volt újdonság számukra ez a tevékenység, konfliktus is csak az utolsó percekben volt, a pihenés ideje alatt.

Alkotás közben képi formában fejezik ki magukat a gyermekek, az idegen nyelv elsajátításának jó lehetősége ez, mivel a nyelvi közvetítés a gyermekek cselekvésére irányul, mindeközben megnevezhetők a színek, az eszközök, a formák, de akár számlálás is.

Ha a gyermek számára láthatóan nem volt érthető az idegen nyelvű kérdés/kérés, a másik kisgyermeknevelők magyarul is elmondták neki. Ha pedig a gyermekek szóltak az angolt

tanítóhoz magyarul, akkor ő elismételte mondandójukat a saját nyelvén nekik, mielőtt válaszolt volna. (-*Viki, ez kék?* / - *Is it blue? Yes, this pencil is blue. This is a very nice color.*)

Véleményem szerint a kétfajta módszer vegyítése lenne a legmegfelelőbb ebben a korosztályban. Sokkal hatékonyabb lehet, ha a gyermek egész nap/délelőtt hallja az idegen nyelvet, észrevétlenül tanul a természetes, mindennapi élethelyzetekben, de mindemellett a direkt foglalkozás azonban sokkal szabadabb, s játékosabb, látványos eszközökkel támogatott dalokat, mondókákat tartalmazott.

3.5.3. Saját foglalkozás

A megfigyelés eredményei alapján állítottam össze egy foglalkozástervezetet, melyekre hetente 2-3 alkalommal kerülhetne sor 25-30 percben, s emellett ezen alkalmakkor a gyermekek saját kisgyermeknevelője, például a gondozási tevékenységek közben is az adott idegen nyelven szólna a gyermekekhez, s az altató mondóka/dal/mese is ezen a nyelven hangozna el. Ezek a tevékenységek mindig egy, a gyermekek számára jól ismert, biztonságot jelentő rituálén belül valósulnának meg (Fehér 2020), állandó elem lehetne egy kendő (de ez lehetne akár egy plüss vagy baba is stb.), melynek megjelenésekor a gyermekek már tudják, ha viseli a kisgyermeknevelőjük, onnantól ő az idegen nyelvet fogja használni (a foglalkozás tervezetét a 3. számú melléklet tartalmazza).

A reggelit követő szabad játéktevékenység ideje alatt a kisgyermeknevelő felköti magára a kendőt, ezzel felkeltve a gyermekek figyelmét és érdeklődését, a hetek múltával már tudni fogják, mire számíthatnak ilyenkor. A részvétel nem kötelező, az kapcsolódik be, akinek van kedve hozzá. Vidám üdvözlő dallal a puhasarokba vonul a felnőtt eszközeivel. A *Where is...?* kezdetű dal segítségével még inkább bevonhatja a gyermekeket a játékba, hiszen mindenki izgatottan várja, hogy saját neve is elhangozzon a mondókában, s szívesen játszik a kukucsálós játékot. Ha a gyermek jól érzi magát, maga is szívesen hangicsál.

Ezt követően előkerülnek az első szemléltető eszközök, két madárbáb segít az idegen szavak megértésében is, emellett még inkább felkelti és fenntartja a gyermekek érdeklődését. Ahogy a szövegben is elhangzik, ha a madár lassú-gyors, csendes vagy épp hangos, a kisgyermeknevelő ennek megfelelően mozgatja, mondja a mondókát, ezzel is segítve, hogy a gyermekek megértsék a szavak jelentését.

Ez után malackás ujjbábok is segítik az asszociációk kialakulását, az állatokat kezükbe is vehetik, kipróbálhatják. Ezt a mondókát már ismerhetik a kicsik is magyar nyelven, hisz az Elment vadászni mintájára játsszuk. Ezen túl lehetőséget a számlálással való ismerkedésre is.

A *Two little eyes* mondóka segítségével az arc egyes részeivel ismerkedhetnek meg angol nyelven.

Ezt követi a hangszerhasználat. A csokitozás belsejében lévő műanyagba korábban rizs kerül, s méhecskévé alakítjuk, az így kapott hangszereket kaphatják meg a gyerekek. Az idegen nyelv megismerése mellett a zenei nevelés által érzelmei gazdagodnak, a zene kedvet kelt, összerendezett mozgásra készítet, fejleszti a ritmusérzékét. A végén lévő csiklاندozás még jobb kedvre derít, s ismét mindenki várja, hogy ő is sorra kerüljön. A nagyobb mértékű bevonódás által az is kedved kaphat a játékhoz való csatlakozáshoz, aki eddig nem kapcsolódott be a tevékenységbe.

A tevékenység második felében jönnek a nagymozgást igénylő mondókák (*Go to bed late, Tall as a tree, Walking walking stb.*). A mozgással összekapcsolt dalok könnyebben rögzülnek, szintén segítik a megértést, szórakozva elsajátíthatják el a szókincset.

A *head, shoulders, knees and toes* dal segítségével felfedezi a testrészeit, saját magát. A *Number one, touch your tongue* pedig egyszerre ismerteti számokkal és fogalmakkal. A beszéd- és a mozgásfejlődés szoros összefüggésben állnak egymással, hiszen fontos hozzá a nagymozgások összerendezett működése.

A tevékenység végéhez közeledve az *If you're happy and you know it* dal, mindenkit jókedvre derít, ennek magyar megfelelőjét szintén a legtöbb bölcsődés már ismeri, szereti.

A *Hello bubbles* dal is aktív bekapcsolódást igényel a búcsúzás előtt, a buborékfújás és kergetés a legtöbb gyermek kedvelt tevékenysége.

A mondókáknak fejlesztik a memóriát, a szociális készségeket, a hallás utáni szövegértés képességét, a nyelv észrevétlenül rögzül közben.

A tevékenység maximális ideje 25-30 perc, bár ennyi időre a legtöbb gyermek figyelme nem köthető le, így lehetőség adódik, hogy később kapcsolódjanak be, ha megtetszik nekik egy-egy mondóka, játék. A gyermekek nincsenek kötelezve az utánzásra, sem szóban, sem a mozdulatok által, de a jó hangulat, hanglejtés, mimika és gesztusok mind motiválhatják. Ha a gyermekek már jól ismernek egy-egy adott dal vagy mondókát, a kisgyermeknevelő megpróbálhatja, hogy megáll 1-1 könnyű szó előtt és várja, kimondja-e automatikusan

valamelyik gyermek, de semmiképp nem elvárás, hogy ismétlje, hiszen a cél csak a nyelv megszerettetése, s a passzív szókincs kialakulása éppoly fontos lépcsőfok. Mindegyik játék igény szerint ismételhető akár kétszer, háromszor is a gyermekek aktivitásától függően.

A mondókák között a kisgyermeknevelő egyéb módon is kommunikálhat a gyermekekkel, megkérdezheti ki lát egy adott dolgot, ki tudja mi az, amit a kezében tart angol nyelven, s ha a hanglejtésből még nem is tudják mit jelent, megismételheti nekik magyar nyelven is, hogy könnyebben összekapcsolják a kettőt.

A foglalkozás mellett, jó, ha 1-1 napon tevékenységbe, a napi rutinba ágyazottan is megjelenik a kendő és vele együtt az angol nyelv. Történhet ez a gondozási tevékenységek alatt, melyhez szintén kapcsolódhat kézmosós dal vagy ha étkezés közben a magyar nyelv mellett elhangzik azok idegen nyelvű megfelelője is.

4. Összegzés

Jelen tanulmányom célja volt felmérni a szülők viszonyulását a korai idegennyelv elsajátításhoz, hogy van-e összefüggés ennek támogatása és a szülők idegennyelv-tudása között, kik részesítenének előnyben idegennyelv elsajátításra lehetőséget adó bölcsődét és megfigyelni, milyen módszerrel dolgoznak egy kétnyelvű családi bölcsődében, s milyennel egy idegen nyelvű foglalkozáson.

Kutatásom során ugyanazzal a megosztottsággal találkoztam, mint ami a szakirodalmakban is fellelhető. Az eredmények a 129 kitöltő kontextusában értendők. A válaszadás lehetőségét korlátozta, hogy csak papír alapú kitöltésre volt lehetőség, emellett, hogy a szülők nyelvtudását csak a nyelvvizsga megléte alapján mérhettem objektíven. Amint az várható volt, a legtöbb szülő, azért nem tartja még fontosnak az idegennyelvvél való ismerkedést gyermeke számára, mert fél, hogy az negatív hatással lenne anyanyelvi fejlődésére, illetve attól, hogy ez nagy plussz teher a még kicsi gyermek számára, elveszi az időt a játéktól, az önfeledt pillanatoktól.

Úgy gondolom, sokat jelentene a szülők számára és nagyban befolyásolná véleményüket, ha bepillantást nyerhetnének, milyen lehet egy ilyen foglalkozás a bölcsődében, hogy valósul meg a mindennapokban a természetes élethelyzetben való nyelvelsajátítás. Az évek során megvalósuló újabb, még több a korosztályra vonatkozó kutatási eredmény, szintén meggyőzhetnék a szülőket a korai idegennyelv elsajátítás fontosságáról.

Kutatásom eredményei alapján, van összefüggés a szülők nyelvtudása és a korai idegennyelv elsajátítással kapcsolatos véleményük között, hiszen a nyelvvizsga megletétől függően egyre többen támogatják a gyermekeik második nyelvvel való megismertetését.

Második kutatási kérdésemben arra kerestem a választ, melyik korosztály részesítene előnyben egy olyan bölcsődét, ahol biztosított az idegen nyelvvel való ismerkedés. Ennek kapcsán nem született egyértelmű válasz, hiszen csaknem azonos arányban voltak érdekeltek a szülők minden korosztályban. A legnagyobb arányban a legfiatalabb, azaz a 25 év alattiak közül és a legidősebb korosztályból, vagyis 41 év felettiekből kerültek ki, azonban ezen korcsoportokban volt a legkisebb az elemszám. Természetes élethelyzetben megvalósulóan pedig egységes a kor szerinti eloszlás.

Utolsó kutatási kérdésem arra irányult, van-e összefüggés a szülők iskolai végzettsége és aközött, látják-e hátrányát a korai idegennyelv elsajátításnak. Egyértelmű összefüggés itt sem született, de elmondható, hogy a szakmunkás végzettséggel rendelkezők közül került ki a legkevesebb ettől tartó szülő, a főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkezők pedig azok, akik leginkább megfogalmazták félelmeiket az ilyen fiatalkori második nyelvvel való ismerkedés kapcsán.

Összességében elmondható, hogy a korai idegen nyelv a megkérdezettek körében fontosnak tekinthető, de sok hibás feltételezés, aggodalom és bizonytalanság kapcsolódik hozzá.

Jelen eredmények tükrében érdemes lenne tovább folytatni a kutatást az összefüggések részletesebb feltárása érdekében vagy megismételni az után, hogy a szülők tájékoztatást kapnának a bölcsődében megvalósítható idegennyelv elsajátítási módszerek kapcsán, ha pontos képet kapnának annak előnyeiről és hátrányairól.

Lezárva: 2022.11.

Irodalomjegyzék

- Babinszky Pál 1983. *Az idegennyelv-tanulás és az életkor kapcsolatáról*. Módszertani közlemények. 23(5) pp. 295–299.
- Bartram, Brendan 2006. An examination of perceptions of parental influence on attitudes to language learning. *Educational Research*, 48(2), 211-221.
- Bauer Nándorné, Dr. 2010. *A korai idegennyelv-oktatás didaktikai kérdései*. Megyei Pedagógiai Intézet. Veszprém.
- Bán Annamária 2013. *Nevelj kétnyelvű gyereket!* Szerzői kiadás. Nyíregyháza.
- Bialystok, Ellen 2001. *Bilingualism in Development*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Borbély Anna 2014. *Kétnyelvűség Variabilitás és változás magyarországi közösségekben*. L'Harmattan Kiadó. Budapest.
- Bournot-Trites, Monique - Tellowitz, Ulrike 2002. *Report of Current Research on the Effects of Second Language Learning on First Language Literacy Skills*. Commissioned by the Atlantic Provinces Education Foundation.
- Bruner, Jerome 1983. *Child's Talk: Learning to Use Language*. W. W. Norton & Company. New York – London.
- Curtain, Helena – Dalberg, Carol Ann 2004. *Languages and children, making the match: new languages for young learners*. Pearson/Allyn and Bacon. Boston.
- Donaldson, Margaret 1978. *Children's Minds*. The Aboriginal Child at School / Volume 8 / Issue 02 / April 1980, Fontana. pp 55 – 56. London.
- Enever, Janet 2016. The advantages and disadvantages of English as a foreign language with young learners. In: Bland, J. (Ed.) *Teaching English to Young Learners*. Critical Issues in Language Teaching with 3–12 Year Olds, London: Bloomsbury, p.51–70.
- Erdei Ildikó 2010. A gyermekkori kétnyelvűség alapvető formái. *Magiszter* 8(Tél) pp. 34–45
- Európai Bizottság 2012. Special Eurobarometer 386: Europeans and Their Languages. Brussels. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf
- Fehér Ágnes 2020. A korai angol nyelvi fejlesztés tudományelméleti megközelítése és szülői megítélése – Angolul már az óvodában? In: *Képzés és gyakorlat* 18. 1-2 sz. 161-172
- Fojkar, Dagarin – Pižorn, Karmen 2014. *Parents' and teachers' attitudes towards early foreign language learning*. Faculty of Education, University of Ljubljana. Ljubljana.

- Fűrész – Mayernik Melinda 2015. *Angol kalauz a mondókák világába*. Katiötletek Nyomdai Ötletgyár. Mór.
- Fűrész-Mayernik Melinda 2018. *Angolozik a család – Kétnyelvű nevelés a gyakorlatban*. Alto Nyomda Kft. Mór.
- Garfinkel, Alan - Tabor, Kenneth E. 1991. Elementary school foreign languages and English reading achievement: A new view of the relationship. *Foreign Language Annals*, 24, 375-382
- Herbszt Mária 2010. Anyanyelv elsajátítás, gyermeknyelv. A gyermeknyelv kutatásának elméleti kérdései. In: Dombi A.–Soós K. *Fejezetek a kisgyermeknevelés köréből*. Gyula. APC-Stúdió p.144–159.
- Hierholcz Tünde - Molnár Andrea 2014. Dióhéjban a Montessori-pedagógiáról a korai kétnyelvű nevelés tükrében. In: Márkus Éva - Trentinné Benkő Éva (szerk.) *A korai idegennyelvi fejlesztés elmélete és gyakorlata: Konferenciaelőadások és háttér tanulmányok*. Budapest
- King, Kendall - Mackey, Alison 2007. *The Bilingual Edge: why, when and how to teach your child a second language*. Collins, an imprint of HarperCollins Publishers. New York.
- Kocaman, Orhan - Kocaman Nurgül 2012. Age Factor in Foreign Language Education At Preschool Level. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* Volume 55, 5 October Pages 168-177
- Kontráné Hegybíró Edit – Kormos Judit 2004. *A nyelvtanuló*. OKKER. Budapest.
- Kovács Judit 2006. *Magyar-angol kéttannyelvű általános iskolai programok közoktatásukban*. Eötvös József Kiadó. Budapest.
- Kovács Judit 2009. *A gyermek és az idegen nyelv: nyelvpedagógia a tizen aluliak szolgálatában*. Eötvös J. Kvk. Budapest.
- Krashen, Stephen 1981. *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Pergamon. Oxford.
- Krashen, Stephen 1985. *The Input Hypothesis: Issues and Implications*. Longman
- Lenneberg, Eric 1967. *The Biological Foundations of Language*. John Wiley and Sons. New York.
- Lindgren, Eva - Muñoz, Carmen 2013. The influence of exposure, parents, and linguistic distance on young European learners' foreign language comprehension. *International Journal of Multilingualism*. 10(1), 1-25.

- Marchmann, Virginia - Fernald, Anne - Hurtado, Nereyda 2010. How vocabulary size in two languages relates to efficiency in spoken word recognition by young Spanish-English bilinguals. in: *Journal of Child Language* 37(4), pp. 817-840
- Morvai Edit - Poór Zoltán 2006. *Korai nyelvoktatás a magyar oktatási intézményekben*. Oktatási Minisztérium. Budapest.
- Muysken, Pieter 2000. *Bilingual Speech A Typology of Code-Mixing*. University Press. Cambridge.
- Navracsics Judit 2004. *A kétnyelvű gyermek*. Pannon Egyetemi Kiadó. Veszprém.
- Nemes Magdolna - Nagy Anikó 2018. A korai nyelvtanítás története Nyíregyházán a rendszerváltástól napjainkig. *Különleges Bánásmód*, 4 (1). pp. 7-18.
- Nicholas, Howard - Lightbown, Patsy 2008. Defining child second language acquisition, defining roles for L2 instruction. *Second Language Acquisition and the Younger Learner*. (Eds.) Philp, J., Oliver, R. and Mackey, A. John Benjamins Publishing Company.
- Nikolov, Marianne 2000. Kódváltás pár- és csoportmunkában általános iskolai angol órákon. *Magyar Pedagógia*, 4. sz. 401–422.
- Nikolov, Marianne 2004. Az életkor szerepe a nyelvtanulásban. Corvina. *Modern Nyelvoktatás* 10/1, Budapest. 3–26.
- Páli Judit 1997. A nyelvtanulás fiziológiája, idegrendszeri alapjai. Egy nyelv – egy én. Két nyelv – hány én? *Óvodai nevelés*, 9. 273-277
- Pásztor Enikő Judit 2019. *A játékos idegennyelvi foglalkozások megjelenése a magyarországi óvodákban 1959-től napjainkig, különös tekintettel a soproni és Sopron környéki óvodákra*. Doktori disszertáció. Eötvös Loránd Tudományegyetem. Budapest.
- Penfield, Wilder - Roberts, Lamar 1959. *Speech and Brain Mechanisms*. NJ. Princeton University Press. Princeton.
- Petitto, Laura-Ann - Holowka, Siobhan 2002. Evaluating attributions of delay and confusion in young bilinguals: Special insights from infants acquiring a signed and an oral language. *Sign Language Studies*, 3 (1), pp 4-33
- Sapriati, Rani – Mirizon, Soni – Silvhiany, Sary 2021. Investigating Ideological Factors in Family Language Policy. *Indonesian Journal of EFL and Linguistics* 6(1), 2021
- Sorace, Antonella - Ladd, Bob 2004. *Raising Bilingual Children*. Linguistic Society of America. Washington.

- Steinlen, Anja – Neils, Katharina - Piske, Thorsten – Trumpp, Christian 2010. SETK 3-5: A Developmental Language Text on German for 3 – to 5 – year - old Children. *Bilingual Preschools*, Volume I. Learning and Development. Ed. by Kristin Kersten, Andreas Rohde, Christina Schelletter, Anja K. Steinlen
- Szászné Beke Gabriella 2012. *Angol dalok és mondókák kicsiknek – Nursery Songs and Rhymes*. Sanoma Media. Budapest.
- Vajda Zsuzsanna 2002. Siettetet gyerekek. *Óvodai nevelés*, 1.sz. 4-5. Budapest.
- Vekerdy Tamás 2011. *Érzelmi biztonság*. Kulcslyuk Kiadó Kft. Budapest.
- Vigotszkij, Lev Sz. 1967. Gondolkodás és beszéd. Akadémia Kiadó. Budapest.
- Vildomec, Věroboj 1963. *Multilingualism. General Linguistics and Psychology of Speech*. Leyden: Sythoff

Mellékletek

1. számú melléklet

1. Gyermekhez való viszonya:

- a) édesanya
- b) édesapa
- c) egyéb: _____

2. A kitöltő életkora:

- a) 25 évesnél fiatalabb
- b) 25-30 év
- c) 31-35 év
- d) 36-40 év
- e) 41 év felett

3. Iskolai végzettsége:

- a) befejezetlen 8 általános
- b) 8 általános
- c) szakmunkásképző
- d) érettségi
- e) főiskolai v. egyetemi diploma

4. Milyen településen él?

- a) község, falu
- b) város
- c) megyeszékhely

5. Mennyi időt a bölcsődébe járó gyermeke?

- a) félévesnél fiatalabb
- b) fél évesnél idősebb – 1 évnél fiatalabb
- c) 1 évnél idősebb – 1,5 évesnél fiatalabb
- d) 1,5 évesnél idősebb – 2 évnél fiatalabb
- e) 2 évesnél idősebb – 2,5 évnél fiatalabb
- f) 2,5 évesnél idősebb

6. Az Ön idegennyelv ismerete

- a) nincsen nyelvvizsgám és nem beszélek idegen nyelvet
- b) nincsen nyelvvizsgám, de hétköznapi szinten használom az idegen nyelvet
- c) van alapfokú nyelvvizsgám (írásbeli és/vagy szóbeli)
- d) van középfokú nyelvvizsgám (írásbeli és/vagy szóbeli)
- e) van felsőfokú nyelvvizsgám (írásbeli és/vagy szóbeli)
- f) Egyéb: _____

7. Mennyire tartja fontosnak a korai idegennyelv elsajátítást (1 - egyáltalán nem fontos, 4 – nagyon fontos)

1 2 3 4

8. Kérem, indokolja meg a választ:

9. Mennyire tartja fontosnak a nyelvtudást felnőtt korban (1 - egyáltalán nem fontos, 4–nagyon fontos)

1 2 3 4

10. Kérem, karikázza be azoknak az állításoknak a betűjelét, amelyekkel egyetért (több válasz is lehetséges):

- a) Jó, ha a gyermek már bölcsődés korban megismerkedhet egy idegen nyelvvel
- b) Az idegen nyelvvel való ismerkedés a család feladata, a bölcsődének ebben nem szükséges szerepet vállalnia
- c) Jó hatással van a későbbi nyelvtanulásra a korai idegen nyelvvel való ismerkedés
- d) A dalok, mondókák megtanulásának nem sok haszna van
- e) Csak akkor érdemes idegen nyelvvel ismerkedni kisgyermek korban, ha a család élethelyzete miatt, ennek szerepe van a gyermek életében
- f) A kisgyermekkortól elkezdett több nyelv elsajátítása identitásbeli nehézségekhez vezethet
- g) Minden gyermeknek lehetőséget kellene biztosítani az idegen nyelvvel való ismerkedésre
- h) Több nyelv egyszerre történő elsajátítása kisgyermekkorban pozitív hatással van az agy fejlődésére
- i) Minél korábban elkezdi ismerkedni a gyermek egy második nyelvvel, annál könnyebben és jobban el tudja sajátítani azt
- j) Az idegennyelvi foglalkozás megzavarja a kezdeti beszédfejlődést
- k) Bölcsődés korban a természetes élethelyzetben ismerkedés az idegen nyelvvel az egyetlen hatékony mód

11. Tanul bölcsődés gyermeke jelenleg valamilyen idegen nyelvet?

- a) igen, otthon a szülő(k)től
- b) igen, külön kisgyermekeknek szervezett programon
- c) igen, a bölcsődében
- d) nem
- e) egyéb: _____

12. Ha igen, heti hány órában: _____

13. Előnyben részesítene egy olyan bölcsődét, ahol a kisgyermeknevelő idegen nyelvű foglalkozást is tart meghatározott óraszámban gyermekének?

- a) igen

b) nem

14. Előnyben részesítene egy olyan bölcsődét, ahol a kisgyermeknevelő természetes élethelyzetben idegen nyelven beszélne gyermekéhez (pl. étkezéshez kapcsolódóan)?

a) igen

b) nem

15. Milyen nyelvet választana? _____

16. Mennyinek tartaná az ideális óraszámot hetente erre?

a) heti egy

b) heti több

c) napi egy

17. Véleménye szerint van-e hátránya annak, ha a gyermek már a korai életszakaszban ismerkedik idegen nyelvvel?

a) igen

b) nem

18. Amennyiben igen, akkor mit gondol, miért hátrányos?

2. számú melléklet

Megfigyelési szempontsor:

- Milyen eszközöket használ a foglalkozásvezető?
- Milyen eszközöket használhatnak a gyerekek?
- Alkalmaz dalokat?
- Alkalmaz mondókákat?
- Alkalmaz mozgásos tevékenységet?
- Milyen a foglalkozásvezető kiejtése, artikulációja, mimikája?
- Mennyire kapcsolódnak be a gyerekek?
- Megszólal valamelyik gyermek angolul?
- Megszólal magyar nyelven is a foglalkozásvezető?
- Mennyire, hogyan kér számon a foglalkozásvezető?
- Kötelező a részvétel?
- Hogy motiválják a gyermekeket?
- Mennyi ideig tart egy foglalkozás?

3. számú melléklet

Foglalkozástervezet

Idő	Tevékenység, eszközök	Szöveg	A kisgyermeknevelő tevékenysége	A gyermek tevékenysége
8:45	Üdvözlés, kendő	Good morning kezdetű dal	Felkötí a sálát magára, ezzel felhívva magára a figyelmet, a puhasarokba ül. Köszönti a gyermekeket, integet és tapsol	A gyermekek visszaintegetnek, tapsolnak, akinek kedve van, csatlakozik a kisgyermeknevelőhöz.
8:47	Név szerinti köszöntés	Where is? where is? dal	Minden gyermeknek elénekli, nevét behelyettesíti, mintha keresné, amikor „megtalálja” arcukat simogatja, a végén a tenyere mögé bújik és előbukkan	Jelezhetik, ha felismerik saját nevüket, vagy egymást is megmutathatják a kisgyermeknevelő kérdésére válaszolva
8:50	Madárbábok segítségével különböző fogalmak megismertetése pl. magas-alacsony, gyors-lassú stb. 2 fekete madárbáb	What kind of animal is this? Who knows? It's a bird, a black bird, yes. Two little blackbirds mondóka Here, you can see the bird.	Két madárbábot húz a kezeire. Megkérdezi a gyermekektől angolul, hogy mi az, rövid idő múlva meg is válaszolja. A mondókának megfelelően rejti el őket és húzza elő újra	Ha tudják, megnevezik az állatot. Ők maguk is utánozhatják kezeikkel a mozdulatokat, a madarakat ki is próbálhatják aztán
8:53	Számlálás megismerése, gyakorlása 5 malacos ujjbáb	What kind of animal is this? It is a pig.	5 malacos ujjbáb segítségével a jól ismert ujjjáték bemutatása	Saját ujjjaikkal játszhatják, a malacokat meg is nézhetik aztán

		And how many pigs are on my fingers now? One, two, three, four, five! Five piggies! This little piggy went to market mondóka		
8:55	Érzékszervek megismerése	Two little eyes mondóka	Mutatja az adott érzékszervet	Gyermekek is mutatják magukon saját orrukat, szemüket stb
8:57	Hangszerhasználat Méhecskés csörgő	Bumble bee mondóka	Mindenkinek méhecskecsörgőt oszt, a mondóka végén megcsiklandoz valakit	Ütemesen rázzák a hangszert
9:00	Kicsi és nagy fogalmának megismerése	Go to bed late mondóka	Leguggol-feláll a megfelelő mondatnál	Utánozza a kisgyermeknevelő mozdulatait
9:02	Magas, széles, vékony, kicsi fogalmak megismerése	Tall as a tree	Mutatja kezeivel az adott méreteket	Kisgyermeknevelő mozdulatait követi
9:04	Testrészek megismertetése	Head, shoulders, knees and toes dal	A testrészeket mutatja, egyre gyorsít a tempón, majd lassít	Kisgyermeknevelő mozdulatait követi
9:07	Számok megismerése	Number one, touch your tongue mondóka	Mutatja a szóban forgó dolgokat és ujjain a számokat	
9:09	Fogalmak megismerése	If you're happy and you know it dal	Az adott feladatot végzi el	A kisgyermeknevelő kérésének megfelelően elvégzik a feladatot.
9:12	Nagymozgás, fogalmak megismerése	Walking walking dal	Sétál, ugrál, szalad, nyújtózkodik, leguggol	Kisgyermeknevelő utánzása
9:15	Buborékfújó	Hello bubbles dal	Szappanbuborékot fúj	Elkapják a buborékokat
	Búcsúzás	Good bye dal	Integtet, tapsol	Integtetnek, tapsolnak

Az elhangzó dalok és mondókák:

- Good morning/afternoon, good morning
It's so nice to say.
Good morning, good morning
and have a nice day.
- Where is? where is?
there she/he is. there she/he is.
I'm so glad to see you
I'm so glad to see you
peek-a-boo, peek a boo (Fűrész 2015)
- Two little blackbirds sitting on a hill.
One named Jack and one named Jill.
Fly away Jack, fly away Jill.
Come back Jack, come back Jill.
Two little blackbirds flying in the sky.
One named Low and one named High
Fly away Low, fly away High.
Come back Low, come back High.
Two little blackbirds sitting on a pole.
One named Fast and one named Slow.
Fly away fast, fly away slow.
Come back fast, come back slow.
Two little blackbirds sitting on a cloud.
One named quiet and one named loud
Fly away quiet, fly away loud,
Come back quiet, come back loud. (Fűrész 2015)
- This little piggy went to market,
This little piggy stayed home,
This little piggy had roast beef,
This little piggy had none.
and this little piggy cried
Wee, wee, wee, all the way home! (Fűrész 2015)
- Two little eyes to look around,
Two little ears to hear each sound,
One little nose to smell what's sweet,
One little mouth that likes to eat. (Fűrész 2015)
- Bumble bee, bumble bee
straight from the farm
bumble bee, bumble bee
flies under your arm

bzzzz (Fűrész 2015)

•Go to bed late
Stay very small
Go to bed early
Grow very tall! (Szászné 2012)

- Tall as a tree
wide as a house
thin as a pin
small as a mouse (Fűrész 2015)
- Head, shoulders, knees and toes,
Knees and toes.
Head, shoulders, knees and toes,
Knees and toes.
And eyes and, ears and, mouth and nose.
Head, shoulders, knees and toes,
Knees and toes. (Fűrész 2015)
- Number one, touch your tongue,
Number two, touch your shoe,
Number three, touch your knee,
Number four, touch the floor,
Number five, touch your side,
Number six, wiggle your hips,
Number seven, jump up to heaven,
Number eight, stand up straight,
Number nine, touch your spine,
Number ten, do it again/thats the end. (Fűrész 2015)
- If you're happy and you know it clap your hands
If you're happy and you know it clap your hands
If you're happy and you know it and you really want to show it
If you're happy and you know it clap your hands

If you're happy and you know it stomp your feet
If you're happy and you know it stomp your feet
If you're happy and you know it and you really want to show it
If you're happy and you know it stomp your feet

If you're happy and you know it shout hurray (hurray)
If you're happy and you know it shout hurray (hurray)
If you're happy and you know it and you really want to show it
If you're happy and you know it shout hurray (hurray) (Fűrész 2015)

- Walking walking.
Walking walking.
Hop, hop, hop.
hop, hop, hop.
Running, running, running.
running, running, running.
Now, let's stop.
Up and down. (Fűrész 2015)
- Hello bubbles, hello bubbles
come and land, come and land
right in the middle, right in the middle
of my hand, of my hand (Fűrész 2015)
- Good bye, good bye
It's so sad to say.
Good bye, good bye
and have a nice day